

«Ισλάμ & κομμουνιστικό κίνημα στην Τουρκία κατά τον 20ό αιώνα»



Του
**ΙΩΑΝΝΗ ΑΘ.
ΣΑΡΑΚΙΩΤΗ***

Η επισκόπηση και η ανάλυση της πορείας του κομμουνιστικού κινήματος στην Τουρκία αποτελεί αναμφίβολα μια γενικώς παραμελημένη διάσταση της πολιτικής ιστορίας της γείτονος. Ιδίως στη χώρα μας, στην οποία εκ των πραγμάτων επιδεικνύεται ξεχωριστό ενδιαφέρον για τα τεκταινόμενα στην Τουρκία, η έρευνα έχει περιοριστεί στην εξωτερική πολιτική, ενώ κάθε απόπειρα περιγραφής του εσωτερικού εμμένει στον διϊστορικό ανταγωνισμό Κεμαλιστών και Ισλαμιστών. Ο Αναστάσιος Φέκας είναι ένα νέος επιστήμονας, ο οποίος χει πραγματοποιήσει προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές Κοινωνιολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, και δημοσίευσε ένα πρωτότυπο πόνημα, που φιλοδοξεί να καλύψει το ως άνω κενό στη βιβλιογραφία, με τίτλο: «Ισλάμ & κομμουνιστικό κίνημα στην Τουρκία κατά τον 20ό αιώνα».

Η συνύπαρξη του Ισλάμ και του τουρκικού εθνικισμού, όπως αποτυπώθηκε στην περίπτωση του Κεμαλισμού, συνέστησε ένα ιστορικό γεγονός, το οποίο έχει τις ρίζες του στην περίοδο του Σελίμ Γ', διαπότισε τον λεγόμενο «οθωμανικό εθνικισμό» και τις διδαχές του Namik Kemal κατά τα μέσα του 19ου αιώνα, χαρακτήρισε τον Πανισλαμισμό του Abdul Hamid II, φανερώθηκε μέσω της περιόδου Adnan Menderes τη δεκαετία του 1950, ενώ υπήρξε προμετωπίδα έως και της ανόδου της Άκρας Δεξιάς υπό τον Alparslan Türkeş μετά τη δεκαετία του 1960. Με εξαίρεση την περίοδο της Α' Τουρκικής Δημοκρατίας (1923-1950), όταν και ο Mustafa Kemal εξοβέλισε το Ισλάμ από τη δημόσια σφαίρα για συγκεκριμένους λόγους διεθνούς θέσης της χώρας αλλά δεν παραγνώρισε την υψηλή σημασία του ως «συγκολλητικής ουσίας» του νεότευκτου τουρκικού εθνοκράτους, Ισλάμ και Τουρκισμός συμπορεύτηκαν.

Η συνταγματική κατοχύρωση της εν λόγω κοινής πορείας επήλθε μετά το πραξικόπημα της 12ης Σεπτεμβρίου 1980 και την ανάδυσση της λεγόμενης «τουρκο-ισλαμικής σύνθεσης». Κατ'

ουσίαν, η κεμαλική γραφειοκρατία επέτρεψε την είσοδο των Ισλαμιστών στη δημόσια σφαίρα, όπως αυτή αποτυπώθηκε στη δεσπίζουσα παρουσία του Turgut Özal στην πολιτική ζωή της χώρας και στην ανάδυση του νεοοθωμανισμού, ο οποίος ντας ιστορικός κληρονόμος της «τουρκο-ισλαμικής σύνθεσης» εμφορείται από τις δύο κοσμοθεωρητικές διαστάσεις του Ισλάμ και του Κεμαλικού Εθνικισμού.

Ωστόσο -και εδώ βρίσκεται η υψηλότερη αξία του έργου του Αναστασίου Φέκα- οι «τουρκο-ισλαμικές» ζυμώσεις της δεκαετίας του 1980 είχαν ένα θύμα και αυτό δεν ήταν άλλο από το κομμουνιστικό κίνημα. Ιδίως κατά την προηγούμενη δεκαετία του 1970, στην Τουρκία εκτυλίχθηκε ένας οιονεί εμφύλιος πόλεμος με χιλιάδες θύματα και τρία στρατόπεδα: τους Ισλαμιστές, τους Εθνικιστές και τους Κομμουνιστές. Εν μέσω Ψυχρού Πολέμου και υπό την μέγγενη της σοβιετικής απειλής, η κεμαλική τουρκική γραφειοκρατία εξωθήθηκε να συμπράξει και επισήμως με τους Ισλαμιστές, προκειμένου να καταπολεμηθεί ο «κομμουνιστικός κίνδυνος», όπερ και εγένετο μέσω του πραξικοπήματος, το οποίο φερε στην εξουσία τον στρατηγό Kenan Evren το 1980.

Η συγκεκριμένη σύμπραξη Εθνικιστών και Ισλαμιστών ευθυγραμμίστηκε με την ευρύτερη αμερικανική εξωτερική πολιτική της «Πράσινης Ζώνης» (Green Belt foreign policy), μέσω της οποίας ευνοήθηκαν ισλαμιστικά κινήματα σε ολόκληρο το μαλακό υπογάστριο της ΕΣΣΔ προς τα τέλη της δεκαετίας του 1970, με αφορμή την είσοδο των σοβιετικών στρατευμάτων στο Αφγανιστάν, ενώ ορισμένες από τις παρεπόμενες συνέπειες της αμερικανικής πολιτικής σχετίζονται τόσο με την άνοδο των Ταλιμπάν όσο και με την Ισλαμική Επανάσταση στην Τχεράνη το 1979. Διαρκής στόχος ήταν τα κομμουνιστικά κινήματα, στα οποία εναντιωνόταν η ισλαμική κοσμοθεωρία. Στο πλαίσιο αυτό και με γνώμονα την ιστορική συγκυρία, η σύμπραξη με το Ισλάμ δεν θεωρείτο «εξωτική»

Η κεμαλική γραφειοκρατία επέτρεψε την είσοδο των Ισλαμιστών στη δημόσια σφαίρα, όπως αυτή αποτυπώθηκε στη δεσπίζουσα παρουσία του Turgut Özal στην πολιτική ζωή της χώρας και στην ανάδυση του νεοοθωμανισμού

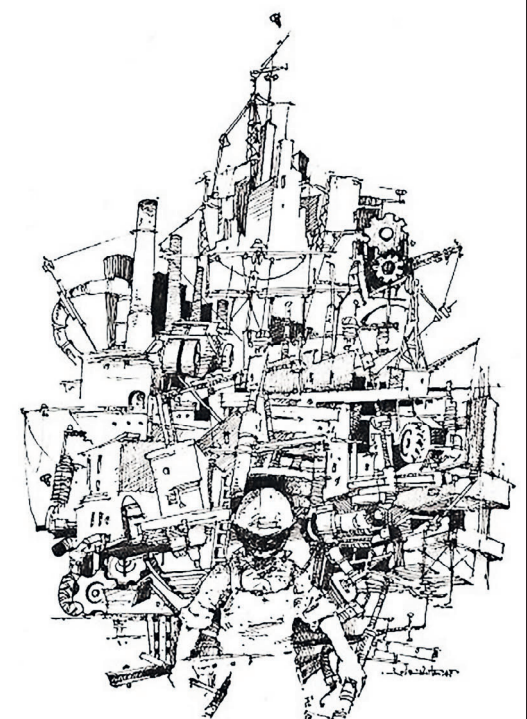


ή ανορθολογική εξέλιξη. Αντιθέτως, απαράδεκτη και υπό διωγμόν ήταν η άνηση -ή έστω και η ύπαρξη- της κομμουνιστικής ιδεολογίας, με αποτέλεσμα εκατοντάδες Τούρκοι κομμουνιστές να βρουν καταφύγιο σε ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, κατά τα έτη μετά το πραξικόπημα της 12ης Σεπτεμβρίου 1980.

Τα ανωτέρω αποτελούν ένα ελάχιστο δείγμα της σπουδαίας έρευνας, στην οποία έχει προχωρήσει με ιδιαίτερη επιμέλεια ο Αναστάσιος Φέκας και την παραθέτει το προκείμενο βιβλίο του. Με το έργο του, ο συγγραφέας αποδεικνύει έμπρακτα ότι εκκολάπεται μια ιδιαίτερα ικανή νέα γενιά ερευνητών στον χώρο των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, η οποία αξίζει την προσοχή και την αμέριστη συμπαράσταση της Πολιτείας.

**ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
ΦΕΚΑΣ**

ΙΣΛΑΜ
& Κομμουνιστικό κίνημα
στην Τουρκία κατά τον 20^ο αιώνα



* Ο Ιωάννης Αθ. Σαρακιώτης είναι δικηγόρος, βουλευτής Φθιώτιδας ΣΥΡΙΖΑ - Προοδευτική Συμμαχία και αναπληρωτής τομέαρχης Ανάπτυξης και Επενδύσεων